

DRET DE LA INFORMACIÓ

Apunts del curs

Índex.

pàgina

Tema 1:

El dret a la informació i l'Estat democràtic 2

Tema 2:

La teoria general del dret a la informació i la llibertat d'expressió . . 9

Tema 3:

Estatut jurídic dels subjectes de la informació 13

Tema 4:

L'estatut jurídic dels periodistes i l'autoregulació professional . . 16

Tema 5:

La clàusula de consciència i el secret professional . . . 20

Tema 6:

Els límits del dret a la informació i de la llibertat d'expressió: els drets de la
personalitat 22

Tema 7:

El dret de rectificació 26

Tema 8:

Les garanties de la llibertat d'expressió i del dret a la informació . . 28

Abreviacions.

CE: Constitució Espanyola.

TC: Tribunal Constitucional.

STC: Sentència del Tribunal Constitucional.

Tema 1:

El dret a la informació i l'Estat democràtic.

La llibertat d'expressió és potser el més significatiu paradigma per definir l'estat democràtic. Actualment, els estats que reconeixen i estimulen els ciutadans a pensar per si mateixos, expressar els seus pensaments, idees directament o a través dels mitjans de comunicació, són els Estats més avançats i igualitaris que existeixen en la comunitat internacional.

És indubtable que la preocupació d'un poble per la subsistència física, una renda per càpita situada vora la pobresa no afavoreixen la llibertat d'expressió ni la llibertat d'informació. Un relatiu nivell de vida possibilita una autèntica llibertat d'expressió i d'investigació, de càtedra, etc... sense la qual no pot haver-hi un veritable dret de la informació i, en conseqüència, un Estat Democràtic.

Pel que fa als partits polítics, el professor Jordi de Esteban diu:

La razón no puede surgir si no es a través de la libre discusión. es necesario que haya posiciones enfrentadas para que pueda surgir la razón. es decir, la libertad. Sólo así podrá aparecer la razón y su corolario el progreso en la vida humana.

Aquesta lliure discussió en els Estats Democràtics es canalitza a través dels partits polítics i les eleccions. La tendència creixent en la majoria dels països occidentals de distanciament dels partits de la seva base social, conté un perillós gèrm d'il·lustració, predomini de la classe política i distanciament dels seus líders.

A Espanya la recerca per part dels partits del mínim comú denominador està produïnt una certa degradació dels sistema, per tal com els partits intenten representar el major nombre de ciutadans possibles (la lluita dels partits està en el centre).

Una societat en la qual es reconeguin la llibertat dels ciutadans és inevitablement pluralista. Una llibertat real en un país evolucionat implica necessàriament l'existència de múltiples opinions ja que molts valors de la societat són relatius, necessitats de valoració dialèctica i per tant opinables.

Tots els Estats han d'imposar determinades limitacions als ciutadans a l'hora de parlar i opinar. Algunes d'elles són tan indiscutibles com impedir l'insult personal, la incitació a l'assassinat o cridar foc! en un teatre ple de gom a gom. Altres són més discutibles com la crítica a les institucions i a les persones que les dirigeixen. Podem dir que és la qualitat de les limitacions a la llibertat d'expressió i el dret a la informació el que indica l'estat actual de llibertat d'un determinat país.

La Constitució Espanyola de 1978 considera que la llibertat d'expressió, la llibertat de premsa, d'informació no són drets absoluts. L'article 20.4 diu que aquestes llibertats tenen el seu limit en els respecte dels drets reconeguts en aquest títol, amb els preceptes de les lleis que els desenvolupin i en especial el dret a l'honor, a la imatge i a la protecció de la joventut i de la infància.

La llibertat de premsa o informació és una derivació necessària de l'exigència de la llibertat d'expressió. Actualment són els grups socials i empresarials els que exerceixen des de seva particular opinió política aquests drets.

Tradicions jurídiques del dret de la informació.

L'aprovació de la Constitució va suposar el reconeixement dels elements bàsics del règim liberal sobre els drets fonamentals. La supressió dels sistema de control preventiu sobre la llibertat d'expressió i el dret de la informació és a dir, la censura prèvia, i la necessitat d'autorització judicial per al segrest de les publicacions

són una bona manifestació de la tradició liberal a assumir. D'un sistema de control preventiu es va passar d'un sistema de control a posteriori.

La llibertat d'expressió es caracteritza per:

1. El dret de la informació és un dret que surt de la llibertat d'expressió, però amb unes especificitats.
2. El titular del dret de la informació no és només el subjecte que transmet la informació, sino també el seu destinatari.
3. Consideració de la llibertat d'expressió i del dret de la informació no solament com a dret de llibertat front als poders públics sino també com a valors democràtics objectius que esdevenen decisius en un Estat democràtic.
4. Constitucionalització de drets específics dels informadors com la **clàusula de consciència** i el **secret professional**. El reconeixement d'aquests drets afavoreix un exercici més democràtic del dret de la informació en quant atorga una protecció especial a l'informador no solament davant de l'Estat (secret professional) sino també davant del mitjà de comunicació (clàusula de consciència).
5. Tots els drets tenen els seus límits. També el dret de la informació i la llibertat d'expressió. La Constitució estableix de forma expressa aquests límits:
 - Dret a l'honor.
 - Dret a la intimitat.
 - Dret a la pròpia imatge.
 - Protecció de la joventut i de la infància.

Durant la major part de la història la llibertat d'expressió de les persones ha estat limitada per raons i consideracions diverses. En totes les cultures han existit diferents credos polítics i religiosos que han constrenyit la raó humana i sempre perquè es considerava que determinats valors eren inqüestionables, cosa que significava que podien i fins i tot havien de ser imposats per la força. L'Absolutisme ideològic que es va accentuar a l'Edat Mitjana no permetia que ningú que es manifestes de forma interna (consciència) o de forma externa d'acord amb els canons prèviament establerts. La censura representava així un instrument de control social, expressió pública d'idees, opinions i pensaments.

La invenció de la impremta (1454) va donar suport al poder dels monarques absoluts, l'absolutisme ideològic i informatiu s'exercia a través d'un sistema de llicències o concessions que només eren atorgades a les persones que gaudien de la confiança de l'Església o del Rei. Quan les Esglésies van començar a cedir el seu domini sobre la ciència van agafar força els monarques absoluts que van reclamar per a ells la infalibilitat.

L'èxit del moviment liberal (segle XVIII) va suposar un considerable avanç en les idees de progrés, secularització i creença en les possibilitats de l'home. L'exaltació dels drets de la persona individualment considerada allibera a aquesta del sotmetiment al grup. Es pensa que la comunitat entre éssers humans lliures i iguals fomentarà la realització més plena de cadascun d'ells.

En aquesta època s'imposa l'acceptació i la tolerància que són clima perquè germini la llibertat de consciència i de pensament. El 1789 la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà recollia el pensament liberal de l'època respecte a les llibertats d'expressió i d'informació.

El 1791 la primera esmena a la Constitució Federal dels Estats Units d'Amèrica (escrita el 1787) estableix:

El Congrés no aprovarà cap llei que adopti cap religió com oficial de l'Estat o que prohibeixi practicar qualsevol religió lliurement o que coarti la llibertat de paraula o d'impremta o el dret del poble per reunir-se pacíficament o per sol·licitar al govern la reparació d'agravis

Antecedents de la llibertat d'expressió i del dret de la informació en el constitucionalisme espanyol.

A Espanya el pensament liberal va tenir una forta resistència entre els sectors més reaccionaris del país. L'intent de liberalització en la lliure manifestació de les idees a través de la paraula i l'escrit que es va realitzar amb el Decret de les Corts de Cadis (1810) va ser ràpidament abortat pel Manifest de València (1814).

Es va haver d'esperar fins la Constitució de 1869 per a que es reconegués la llibertat d'expressió. Anteriorment, la Constitució de 1812 ja va reconèixer la llibertat de premsa. Però cal remarcar que van transcorrer 50 anys des del reconeixement de la llibertat de premsa fins al reconeixement de la llibertat d'expressió.

La Constitució republicana del 1931 regula els drets fonamentals en el seu article 14. Aquesta avançada regulació constitucional es va veure empobrida perquè la disposició transitòria segona de la constitució mantenia en vigor la Llei de Defensa de la República, norma que tipificava com a actes d'agressió a la República:

La difusión de noticias que pudan quebrantar el crédito o perturbar la paz y el orden público y toda acción o expresión que redunde en menoscabo del Estado

Durant el franquisme hi havia el Fuero de los Españoles (1945) que regulava la llibertat d'expressió en línia a la dels règims totalitaris. El 1966 la Ley de Prensa e Imprenta (Llei Fraga) va despertar no poques expectatives en el camp periodístic. Es suprimeix la censura prèvia (article 3) si bé l'article 2 estableix algunes limitacions de la llibertat d'expressió i del dret de la informació. Preveia multes molt elevades tan pels autors materials com pels directors del mitjà de comunicació.

El significat del control preventiu i del control repressiu sobre els drets i llibertats.

Els drets fonamentals, com tots els drets subjectius no són drets absoluts o il·limitats que puguin exercitar-se sense cap control. Així ho ha assenyalat el Tribunal Constitucional en una de les seves primeres sentències (STC 11/1981).

L'exercici dels drets i llibertats fonamentals està subjecte a límits més enllà dels quals el seu exercici resulta il·legítim. Ara bé, determinar quins són aquests límits és una tasca decisiva ja que una gran amplitud en la seva definició podria reduir l'àmbit dels drets fonamentals i fins i tot eliminar-los. Quan un dret es posa a la Constitució passa a ser un dret fonamental. Així es poden perseguir i castigar aquells que els incompleixen. Podria passar que els límits fossin tan complexos que s'anul·lés el dret.

La Constitució Espanyola reconeix en diversos preceptes del **TÍTOL I** límits a l'exercici dels drets fonamentals. En caràcter general, figura a la Constitució un límit: l'exercici del dret per part dels altres (article 10.1):

La dignitat de la persona, els drets inviolables que li són inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat, el respecte a la llei i als drets dels altres són fonament de l'ordre polític i de la pau social

Més abundants són els límits expressos. Per exemple l'ordre públic s'estableix com a límit de les manifestacions de les llibertats ideològiques i religioses. L'existència d'un delicte flagrant és el límit del dret a

la inviolabilitat del domicili (article 18.2) i els drets de l'article 20.1 (llibertat d'expressió, de producció i creació literària, artística, científica i tècnica, de catedra, i d'informació) tenen com a límits expressos la resta de drets reconeguts en el TITOL I i en especial el dret a l'honor, a la intimitat, a la pròpia imatge i a la protecció de la joventut i de la infància.

L'article 53.1 de la Constitució Espanyola disposa que els drets fonamentals regulats en el capítol 2 del TITOL I només poden regular-se amb normes amb rang de llei i que en tot cas aquestes lleis hauran de respectar el contingut essencial del dret. Ara bé, definir quin és el contingut essencial d'un dret pot ser molt difícil. Es pot dir que és allò que permet identificar el dret com a tal. segons una sentència del TC se rebasa o se desconoce el contenido esencial cuando el derecho queda sometido a limitaciones que lo hacen impracticable, lo dificultan más allá de lo razonable o lo despojan de la necesaria protección

Si el legislador pot regular l'exercici de drets fonamentals pot establir requisits i introduir mecanismes de control previ o control *a posteriori*. Normalment, l'exercici de drets fonamentals es troben subjectes a controls *a posteriori* de manera que quan el ciutadà no respecta els límits legals pot ser sancionat per l'administració pública (**sancions administratives**) o bé pels tribunals de Justícia (**penes**).

La divisió de poders.

La teoria de la **divisió de poders** sorgeix a Anglaterra amb Locke, que distingeix aquests tres poders:

- Legislatiu, s'atribueix a una Assemblea o Parlament.
- Executiu.
- Confederatiu, que correspon juntament amb l'executiu al Rei.

Partint d'aquesta teoria Montesquieu va distingir tres poders:

-**El Poder Legislatiu:** correspon a una assemblea o parlament que en tots els Estats democràtics encarna la representació nacional, ja que els seus membres són elegits per sufragi universal lliure igual i secret.

-**El Poder Executiu:** està atribuït al Cap o President del govern que pot coincidir o no amb el Cap d'Estat segons el que es digui a la Constitució. Es pot distingir entre:

Presidencialista: el Cap d'Estat i el Cap de Govern coincideixen i és escollit pel poble. (Estats Units i França).

Parlamentarista: el Cap de Govern és escollit pel Parlament i ha de respondre de la seva actuació davant d'aquest. En aquest sistema, el Cap d'Estat i el President del Govern són persones diferents, essent escollit el primer en el cas de les Repúbliques i essent el sistema hereditari el que atorga la condició de Cap d'Estat en les Monarquies parlamentàries.

-**El Poder Judicial:** consisteix en resoldre els conflictes que es poden plantejar entre els particulars o els poders públics quan s'ha produït una vulneració de la llei. aquesta funció està atribuïda a tots i cadascun dels òrgans judicials de l'Estat (jutges i tribunals).

Cadascun d'aquests poders assumeix la funció a la que donen nom, essent un postulat bàsic de la teoria de Montesquieu que cada funció correspon a un titular diferent. La finalitat de la teoria de Montesquieu era rebutjar la teoria de l'absolutisme i afirmar l'exclusivitat del legislatiu per al Parlament, com a poder que representa el poble.

La consagració definitiva del principi de separació de poders es va produir a la Constitució dels Estats Units d'Amèrica (1787). I dos anys després la Declaració dels drets de l'home i del Ciutadà (1789) que conté una afirmació contundent en el seu **article 16**:

Tota societat en la qual la garantia de drets no estigui assegurada ni la separació de poders determinada no té Constitució

La responsabilitat informativa.

Així com tots els homes són responsables dels seus actes realitzats en llibertat també ho són en el camp de la informació. La idea bàsica és que tota persona ha de respondre d'un acte il·lícit, en aquest cas, informatiu.

L'article 53 de la **Llei de Premsa i Impremta (LPI)** regula 3 classes de responsabilitat diferents:

a) Civil: proclamada en caràcter general a l'article 1902 del Codi Civil:

El que por acción un omisión cause daño a otro interviniendo culpa o negligencia esta obligado a reparar el daño causado

També s'aplica en matèria informativa. Quan algú diu coses que causen mal a qualsevol altra persona.

b) Administrativa: es troba regulada a l'article 66 de la LPI:

La infracción de los preceptos legales y reglamentarios en materia de prensa e imprenta será sancionable en vía administrativa

c) Penal: pel que fa a aquesta, s'ha de tenir en compte les especialitats en el camp del dret informatiu. d'acord amb el que disposa el Codi penal són delictes o faltes les accions o omissions doloses (mala fe) o imprudents pècnadesz per la llei.

L'article 27 del Codi Penal disposa que són responsables criminalment dels delictes i faltes els autors i còmplices: Però l'article 30 precisa que en els delictes i faltes comesos utilitzant mitjans o suports de difusió mecànics els autors respondran de forma graduada ecloent i subsidiària d'acord amb aquest ordre:

1. Los que realmente hayan redactado el texto o producido de que se trate y quienes les hayan inducido a realizarlo.
2. Los directores de la publicación o programa que se difunda.
3. Los directores de la empresa editora, emisora o difusora.
4. los directores de la empresa grabadora, reproductora o impresora

I en l'article 197.1 del Codi Penal es defineixen delictes:

Descubrimiento y revelación de secretos: el que para descubrir los secretos o vulnerar la intimidad del otro sin su consentimiento, se apodere de sus papeles, cartas, mensajes de correo electrónico o cualesquiera otros documentos o efectos personales o intercepte sus telecomunicaciones o utilice artificios técnicos de escucha, transmisión grabación o reproducción del sonido o imagen o cualquier otra señal de comunicación será castigado con las penas de prisión de 1 a 4 años y multas de 12 a 24 meses

Una menció especial mereixen els delictes de **calúnnia i injúries** (article 205 del Codi Penal):

Es calumnia la imputació de un delito hecha con conocimiento de su falsedada o temerario desprecio hacia la verdad

Injuria: acción o expresión que lesiona la dignidad de otra persona menoscabando su fama o atentando contra su propia estimación

En definitiva ens podem trobar amb diferents tipus de responsabilitat:

–**Penal compatible amb la Civil:** si cometem algun d'aquests delictes s'ha de complir la pena i reparar el dany causat.

–**Administrativa compatible amb la Civil:** es dona quan a part d'infringir algun precepte de la LPI en causar un dany a un tercer per culpa o negligència. Et multa l'administració i el perjudicat pot demandar.

–**Unicament administrativa:** incompliment d'un precepte de la LPI.

–**Unicament Civil:**

Tema 2:

La teoria general del dret a la informació i la llibertat d'expressió.

La doble dimensió dels drets.

La llibertat d'expressió i les llibertats que d'ella emanen, presenten una doble dimensió:

–**Dimensió individual,** de dret subjectiu dels ciutadans.

–**Dimensió política** o institucional.

El dret a la llibertat d'expressió és un dret fonamental de tota persona directament lligat a la seva dignitat i amb el dret a rebre tracte igual, privar a una persona d'aquest dret suposa condemnar-la a la ignorància i a l'empobriment intel·lectual i moral, que és el resultat de la imposició dogmàtica de les idees. Però, a més, el dret de la llibertat d'expressió se'ns presenta com un dret necessari per crear opinió pública lliure. Les eleccions i els vots només poden desenvolupar la seva funció quan el ciutadà es troba en condicions de formar-se la seva opinió respecte dels afers públics, de tal forma que si no en té aquesta informació no es troba en condicions de decidir si el govern ha de seguir governant o si tal opció política mereix la seva confiança. Així ho entén el TC en una de les seves sentències (6/1981).

Els drets de l'article 20 de la CE presenten la naturalesa pròpia dels drets de llibertat front al poder públic. És a dir, no demanen, en caràcter general, més que la pura i simple abstenció per part de l'Administració.

Si fem omissió de les llibertats de creació intel·lectual i de càtedra, constatarem que l'article 20.1 de la CE reconeix d'una banda el dret a expressar i difondre lliurement el pensament. I d'altra banda el dret de comunicar o rebre lliurement informació veraç. Acull d'aquesta forma la nostra Constitució una **concepció dual** que s'aparta de les tesis defensades per un cert sector doctrinal i plasmades entre altres en el pacte internacional de drets civils i polítics i en el conveni per a la protecció dels drets humans.

L'objecte: elements fàctics i elements valoratius com a criteri de diferenciació.

La llibertat d'expressió té per objecte **pensaments, idees i opinions**. Mentre que el dret a comunicar i rebre lliurement informació veraç té per objecte **fets** o millor dit, fets que siguin noticiables. És veritat però que en

la realitat no és gens fàcil de separar l'expressió de pensaments, idees i opinions de l'estricta comunicació informativa, ja que l'expressió de pensaments necessita freqüentment de recolzar-se en la narració de fets i també a la inversa: la comunicació de fets o de notícies no es dona mai en un estat pur i sempre té algun element valoratiu. És per això que en els supòsits en què els dos drets puguin aparèixer barrejats hem d'atendre a l'element predominant.

El dret a la llibertat d'expressió està reconegut a l'article 20 de la CE amb una notable amplitud. És un dret fonamental reconegut a tots per igual i que protegeix front a qualsevol intromissió dels poders públics que no estigui recolzada en la llei o fins i tot quan està recolzada per la llei però no respecta el contingut essencial del dret. El dret presenta a més, una vessant distinta però complementària amb l'anterior. Aquesta altra vessant la trobem en l'article 14 de la CE que després de declarar que els espanyols són iguals davant de la llei impedeix que es pugui produir cap discriminació per raó d'opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.

L'objecte del dret ve donat per pensaments, idees i opinions, concepte ampli dins del qual hem d'incloure també les creences i els judicis de valor. En definitiva, qualsevol concepció intel·lectual de la persona troba protecció dins d'aquest dret. Finalment s'ha de tenir en compte que la CE no empara només el dret a expressar els pensaments sinó també a difondre'ls per qualsevol mitjà de comunicació.

Dret a la llibertat de comunicació o recepció d'informació.

L'apartat d de l'article 20.1 de la CE reconeix el dret a comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió. La fórmula es troba fortament inspirada a l'article 19 de la Declaració Universal dels Drets Humans, que separa el dret de la informació de la llibertat d'expressió, entre les constitucions europees de la postguerra la Llei Fonamental de Bonn (Constitució d'Alemanya) que també fa aquesta separació entre la llibertat d'expressió i el dret a la informació.

Si observem detingudament el contingut de l'article 20.1d de la CE observem que en realitat aquest precepte inclou dos drets diferents encara que íntimament lligats:

–**El dret a comunicar**, que es pot considerar una especificació de la llibertat d'expressió.

–**El dret a rebre informació**, que en realitat és una obvietat ja que no hi ha comunicació sense recepció.

EL TC ha justificat la inclusió d'aquest apartat amb el propòsit d'ampliar al màxim els subjectes legitimats per impugnar qualsevol perturbació de la lliure comunicació social (tothom pot impugnar davant de la informació falsa). No es pot perdre de vista que el dret a rebre informació se'ns presenta com a l'instrument fonamental per al coneixement dels assumptes importants de la vida col·lectiva.

És per aquesta mateixa raó per la qual el TC considera que es vulnera el dret de la informació tan quan s'impedeix exercir aquest dret com quan la informació que es transmet no és veraç, ja que això suposa privar a la col·lectivitat de rebre sense restriccions o deformacions les notícies veraces.

La titularitat d'aquests drets no correspon només a l'òrgan o mitjà difusor de la informació o als professionals del periodisme sinó a totes les persones (gent que fa cartes al director, per exemple). No obstant, la rellevància del periodista i dels mitjans de comunicació afecta a l'exercici d'aquests drets és notable ja que no només participen de la titularitat dels drets sinó que també són **òrgans i instruments** d'aquests drets.

L'objecte d'aquests drets el trobem en el conjunt de fets que poden considerar-se noticiables en tenent per tals els que tenen transcendència pública i siguin necessaris per a la participació dels ciutadans en la vida col·lectiva. Ara bé, aquests drets de comunicació i de recepció han de referir-se necessàriament a informació veraç.

El TC estableix que el dret a comunicar informació veraç malgrat que no deixa d'emparar informacions controvertides si requereix de qui transmet la informació una específica diligència ja que el dret constitucional no tutela les informacions que se saben inexactes per qui les transmet, ni aquelles altres que es difonen sense contrastar, ni molt menys les intencions o insinuacions insidioses. Hem de tenir clar que es poden donar informacions contradictòries i això no va en contra del dret a la informació. La veracitat pot estar contrastada en diferents fonts.

Les garanties dels drets de la comunicació: prohibició de censura prèvia i segrest administratiu.

L'article 20.2 de la CE estableix que l'exercici dels drets a que es refereix el compliment (de creació, etc...) no pot restringir-se mitjançant cap tipus de censura prèvia. Aquest precepte ha estat interpretat d'una forma clarament expansiva en entendre que constitueix censura prèvia cualesquiera medidas informativas limitativas de la elaboración o difusión de una obra del espíritu, especialmente al hacerlos depender del previo examen oficial de su contenido.

La prohibició del segrest administratiu és la segona de les garanties constitucionals. D'acord amb el que es disposa l'article 20.5 de la CE només es pot acordar el segrest de les publicacions, gravacions i altres mitjans d'informació en virtut de resolució judicial. D'aquí es desprèn que la Constitució no impedeix totalment el segrest sino únicament el segrest administratiu. A tal efecte l'article 3.2 de la Llei 62/1978 de Protecció Jurisdiccional dels Drets de la Persona, facilita que els jutges que han de conèixer dels delictes comesos a través d'imprimita a qualsevol altre mitjà mecànic de comunicació per acordar l'inici del procediment del segrest de la publicació o la prohibició de difondre o projectar el mitjà a través del qual es va produir l'activitat delictiva.

La CE no recull l'antiga revisió de l'article 31 de la Constitució republicana (1931) que establia que no es podia decretar la supressió de cap diari sinó per sentència ferma. Tanmateix la legislació ordinària no contempla la possibilitat de declarar la suspensió d'un mitjà de comunicació ni tan sols en cas de sentència ferma.

La titularitat dels drets.

Qui pot ser titular dels drets?. El titular per excel·lència és el periodista. És el personatge central. I també tota la resta de ciutadans quan transmet una informació. També la col·lectivitat que rep la notícia. i també ho són les persones jurídiques (aquesta ficció que fa el dret per atribuir personalitat a les S.A., clubs, etc...)

Llibertat d'expressió i dret a la informació entre particulars.

L'article 53.1 de la CE disposa que els drets i llibertats reconeguts en el Capítol del TÍTOL I, vinculen a tots els poders públics. El primer problema que es planteja és que els drets fonamentals poden ser violats pels poders públics pero també per les persones individuals. El problema de l'article és que només vincula els poders públics. Els particulars estan vinculats per l'article 9.1:

Els ciutadans i els poders públics resten subjectes a la Constitució i a la resta de l'ordenament jurídic

La vida és un dret fonamental. D'acord amb l'article 53.1 de la CE, qualsevol ciutadà pot demanar la tutela de les llibertats i drets fonamentals reconegut a la CE davant dels tribunals ordinaris o a través d'un procediment basat en els principis de preferència i sumarietat i en el seu cas a través del recurs d'emparament davant del TC.

–**Preferència:** va molt més ràpid. (6 mesos. Normalment triga 4 anys).

–**Sumarietat:** procés que examina si s'ha violat un dret fonamental, no mira la legalitat ordinària. Només es basen en la Constitució. Si creiem que un tribunal no ha donat resposta adequada podem anar al TC només si s'han violat els drets.

–**Respecte dels particulars:** la llei diu que la part demandada ha de ser una institució pública. No està previst que sigui un particular (només en el recurs d'amparament) Però es pot fer trampa: si un particular viola un dret i els tribunals anteriors no han dit res i s'arriba al TC s'acusa en comptes dels particulars els tribunals anteriors i ja és una Administració Pública.

Tema 3:

Estatut jurídic dels subjectes de la informació.

El periodista com a professional de la informació apareix com el subjecte central de la llei de premsa. La transcendència social del seu treball obliga a tenir present que el periodista no és una mena de corretja de transmissió de la informació. S'ha de destacar, doncs, la faceta intel·lectual del periodista que ha de seleccionar la notícia evitant la publicació de rumors o informacions interessades. Així mateix s'ha de tenir en compte que l'editor d'un diari o el propietari d'un mitjà de comunicació no és el propietari de la informació, la qual cosa significa que ha de deixar el suficient marge de llibertat perquè els periodistes i el consell de redacció puguin desenvolupar les seves tasques en la llibertat d'expressió i d'informació que d'ells se'n deriva. Malauradament, la realitat demostra que això no és així, que moltes de les informacions que apareixen publicades als mitjans només són explicables en funció de les persones que són propietàries del mitjà de comunicació o membres del Consell de l'Administració.

Formes d'accés a la professió de periodista.

L'accés a la condició de periodista es configura com un dels aspectes rellevants per definir que el professional de la informació durà a terme la seva tasca en una societat democràtica. En el dret comparat els drets comuns que caracteritzen l'accés a la professió són l'absència de requisits previs, per exemple la titulació acadèmica així com la inexistència de qualsevol tipus d'organisme públic que homologui la condició de periodista. Tanmateix existeixen 2 modalitats diferenciades per poder exercir com a informador en un mitjà de comunicació:

–Acceptació de la llibertat de contractació.

–En alguns països s'exigeix com a requisit el tenir 2 anys d'experiència en l'exercici professional per poder obtenir definitivament la condició de periodista.

A Espanya hi havia la Llei de Premsa i Impremta (Llei Fraga). Va establir que la professió del periodisme seria regulada en un futur per un estatut aprovat mitjançant decret (article 33). En desenvolupament d'aquest precepte es va dictar el Decret 744/1967 de 13 d'Abril pel qual es diu que són periodistes les persones que es troben inscrites com a tals en el Registre Oficial de Periodistes, on únicament s'hi podien inscriure aquelles persones que tinguessin el títol de periodista que únicament se obtindrà una vez aprobados los estudios en alguna de las escuelas de periodismo legalmente reconocidos y tras superara la prueba de grado en la Escuela Oficial de Periodismo. Això passava a Espanya mentre a la resta del món es permetia que fos periodista tothom.

Amb la CE es planteja el problema de si la regulació abans esmentada havia de subsistir. Segons la majoria dels autors aquesta regulació va quedar tàcitament derogada amb l'entrada en vigor de la CE. El fet que els periodistes hagin d'estar en un registre vol dir que l'Estat decideix qui ho és i qui no. I això no pot ser perquè és una mena de control preventiu. La realitat del cas espanyol està presidida pel rebuig a qualsevol forma de control previ o **habilitació**. El 10-5-82 a la 31 Assemblea General de l'Institut de Premsa reunida a Madrid reiterava la seva oposició a l'exigència de carnet per a l'exercici de la professió.

Practicament no existeix acord sobre l'estatut professional dels periodistes llevat de la forma d'accés a la professió. L'Assamblea de la Federación de Asociaciones de Prensa Españolas (Santander, 1984) va decidir

reconeixer diverses vies d'accés mitjançant una resolució de compromís que, en síntesi, reconeix com a periodistes les persones següents:

- Professionals titulats de les antigues escoles de periodisme o de les facultats de Ciències de la Informació.
- Persones que hagin cursat una carrera universitària i acreditin un exercici professional durant 2 anys ininterromputs.
- Persones que, no estant titulades, puguin acreditar una experiència ininterrompuda a la professió periodística durant 5 anys.

Aquesta mateixa Assamblea va demanar al govern que tot això s'aprovés amb un decret. Cosa que mai es va fer.

Associacionisme professional.

En tots els països d'Europa existeix una doble tendència en les associacions professionals de periodistes:

- Periodistes que s'associen als sindicats majoritaris que tenen la seva secció de periodisme.
- Existència de sindicats propis de periodistes.

Amb al CE es donen noves vies. En trobem tres:

- Les associacions provincials**, federades entre elles en la FAPE (Federación de Asociaciones de Prensa Españolas) des del 1922.
- Unió de Periodistes**, d'orientació més progressista.
- Els sindicats** que tenen les seves seccions pròpies.

A Catalunya s'ha creat el Col·legi Oficial de Periodistes (COP) el 1985. Un col·legi atípic perquè els col·legis professionals han de regular professions que requireixen titulació. El Defensor del Poble va portar el COP als tribunals per considerar que era una mena de control dels periodistes i del dret a la informació. El 1988 es canvia la llei i esdevé optatiu col·legiar-se.

Llibertat de premsa.

L'article 20 de la CE quan reconeix el dret a la llibertat d'expressió i el dret a la informació no diu res respecte la creació per part dels particulars de mitjans de comunicació social. No es reconeix de forma expressa el dret de poder crear mitjans de comunicació. Però si això ho lliguem amb la llibertat d'empresa, connectant els dos drets, hi ha la llibertat de crear mitjans de comunicació. Però té limits:

- El dret dels demás a crear mitjans de comunicació.
- Utilització del domini públic.
- Competències de les organitzacions internacionals de comunicacions.

Tema 4:

L'estatut jurídic dels periodistes i l'autoregulació professional.

Els estatuts de redacció.

Els estatuts de redacció constitueixen un conjunt de normes privades acordades en el si de les empreses informatives entre els periodistes i els mitjans de comunicació a fi i efecte de regular les condicions bàsiques dels aspectes professionals referides al dret de la informació.

El mitjà pioner en tenir un instrument d'aquestes característiques a Espanya va ser el diari **EL PAIS**. A Catalunya el 12 de Juliol del 1991 va ser aprovat l'Estatut Marc de Redacció que va ser signat pel Col·legi de Periodistes de Catalunya, els sindicats UGT i CC.OO. i la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB. (Entre els signants no apareix cap empresa).

Naturalesa jurídica i àmbit d'aplicació de l'estatut de redacció.

Els estatuts de redacció no són normes periodístiques aprovades per cap òrgan públic. Es poden definir com un acord o pacte privat per ordenar les relacions professionals dels membres de la redacció entre ells mateixos i amb la direcció de redacció del mitjà de comunicació i l'empresa editora.

L'objecte dels estatuts de redacció el constitueixen les relacions professionals. L'àmbit subjectiu afecta a tots els professionals que realitzen tasques informatives sense excepció llevat que, per exemple l'estatut de redacció de EL PAIS demana una antiguetat a l'empresa de 6 mesos com a mínim. Tots els estatuts de redacció acostumen a contenir un sèrie de principis editorials diferents entre mitjans que tenen un estatut propi o un que s'ha pactat amb els treballadors, no han intervingut els representants de les empreses.

Els drets d'autor.

D'acord amb el que disposa l'Article 1 de la Llei de la Propietat Intel·lectual:

La propiedad intelectual de una obra literaria, artística o científica corresponde al autor por el solo hecho de su creación.

Els drets d'autor són independents i compatibles amb la propietat i altres drets que tinguin per objecte la cosa material al que està incorporada la creació intel·lectual. Es considera **autor** la persona natural que crea alguna obra literària, artística o científica de les que figuren a títol enunciatiu a l'article 10 de la Llei de Propietat Intel·lectual.

De la protecció que la llei atorga a l'autor només se'n poden beneficiar les persones jurídiques en els casos expressament previstos per la Llei. (una persona jurídica no pot crear una obra només an alguns casos).

Els drets morals que corresponen a l'autor pel sol fet de la creació són irrenunciables i inalienables (Article 14):

- 1.– Decidir si l'obra ha de ser divulgada i de quina forma.
- 2.– Determinar si la seva divulgació s'ha de fer amb el seu nom, amb pseudònim o bé de forma anònima.
- 3.– Exigir el reconeixement de la condició d'autor de l'obra.
- 4.– Exigir el respecte a la integritat de l'obra i impedir qualsevol deformació, modificació, alteració o atemptat que suposi perjudici als seus legítims interessos o a menyscar la seva reputació.
- 5.– L'autor té dret a modificar l'obra respectant els drets adquirits per tercers i les exigències de protecció de béns d'interès cultural.

6.– Retirar l'obre del comerça per canvi de les conviccions intel·lectuals i morals de l'autor, prèvia indemnització de danys i perjudicis dels drets d'explotació.

7.– Accedir a l'exemplar únic o estrany de l'obra quan es trobi en poder d'un altre a fi d'exercir el dret de divulgació o qualsevol altre.

A més correspon a l'autor l'exercici exclusiu dels drets d'explotació en qualsevol forma i en especial als drets de reproducció, distribució, comunicació pública i transformació sense prèvia autorització.

Els **drets d'explotació** corresponen a l'autor de l'obra i duren tota la vida de l'autor i 70 anys després de la seva mort. Aquests drets són transmissibles, per actes inter vivos (entre vius) o *mortis causa* (per herència). L'acte ha de ser formalitzat per escrit i la falta de menció del temps limita la transmissió a 5 anys i l'àmbit territorial per país on es realitza la cessió. Si no s'expressa específicament la cessió romandrà limitada a la modalitat d'explotació que es dedueixi necessàriament pel contracte i sigui indispensable per acomplir la seva finalitat.

La cessió atorgada per l'autor a títol honorós (que cobra, no gratuït) li confereix una participació proporcional en la quantitat convinguda amb el concessionari. La retribució fixa només està previst pels supòsits excepcionals que preveu l'article 46 de la Llei de la Propietat Intel·lectual.

La LPI disposa a l'article 51 que la transmissió dels drets d'explotació de l'obra creada en virtut d'una relació laboral que regirà per allò que s'hagi pactat en el contracte de treball, que ha de ser per escrit. En cas que no hi hagi un pacte escrit es presumirà que els drets d'explotació han estat cedits en exclusiva i amb l'abast necessari per a l'exercici de l'activitat habitual de l'empresari en el moment de jurament de l'obra realitzada en virtut de la dita relació laboral.

Llevat de pacte en contrari, els autors d'obres reproduïdes en publicacions periòdiques conserven el seu dret a explotar-les en qualsevol forma que no perjudiqui la normal publicació en que s'hagi inserit. És a dir, l'autor de la publicació pot aprofitar el seu treball (fotografia, etc...) per vendre-ho a una altra empresa (si no s'ha especificat el contrari).

Pel que fa a les obres audiovisuals es troben regulades als articles 86 a 94 (tot el TÍTOL VI de la LPI). La llei considera autor de l'obra audiovisual o cinematogràfica a:

–El director o realitzador.

–Els autors de l'argument, l'adaptació, el guió o els diàlegs.

–Els autors de les composicions musicals creades especialment per a l'obra.

sense perjudici dels drets que corresponen als autors pel contracte de producció de l'obra audiovisual, es presumeixen cedits en exclusiva al productor els drets de reproducció, distribució i comunicació pública, així com el doblatge i subtitulat de l'obra, encara que en el cinema sempre es necessària l'autorització expressa dels autors per a l'explotació mitjançant la posada en disposició del públic de còpies o qualsevol sistema o format per a l'autorització de l'àmbit domèstic o a través de la seva comunicació pública mitjançant radiodifusió.

Llevat estipulacions contràries, els autors poden disposar de la seva aportació en forma aïllada sempre que això no perjudiqui l'obra principal.

La remuneració.

Les retribucions dels autors d'una obra audiovisual per la cessió dels seus drets han de determinar-se per a

cadascuna de les modalitats d'explotació atorgades. L'autor que té transferit o cedit a un productor de fotogrames o de gravacions audiovisuals el dret de lloguer, conservarà el dret irrenunciable a obtenir una remuneració equitativa pel lloguer. Aquestes remuneracions són exigibles en aquelles persones que portin a terme les operacions de lloguer al públic dels fotogrames o gravacions audiovisuals i es faran efectives a partir de l'1 de Gener del 1997.

En tot cas i amb independència del s'hagi pactat en el contracte, quan l'obra audiovisual sigui projectada en llocs públics mitjançant el pagament d'un preu d'entrada, els autors tenen dret a percebre de les persones que exhobeixen públicament dita obra un percentatge dels ingressos procedents de l'exhibició pública (teatre, cinema, etc...) En el cas d'exportació de l'obra audiovisual els autors podran cedir el dret abans esmentat per una quantitat alçada sempre que en el país de destí els sigui impossible o greument dificultós l'exercici efectiu del dret. La projecció, exhibició o transmissió degudament autoritzades d'una obra audiovisual sense exigir el pagament d'un preu d'entrada donarà drets als autors a percebre la remuneració que procedeixi d'acord amb les tarifes generals establertes amb l'entitat de gestió corresponent (Societat d'Autors).

Limites dels drets d'autor.

El Codi Penal (CP) regula els delictes relatius a la propietat intel·lectual en els articles 270–272.

Article 270: serà castigat amb la pena de presó de 6 mesos a 2 anys o de multa de 6 a 24 mesos qui, amb anim de lucre, i amb perjudici de tercer reproduceixi, plagii, distribueixi o comuniqui públicament, en tot o una part, una obra literària, artística o científica o la seva transformació, interpretació o execució artística, fixada en qualsevol tipus de suport o comunicada a través de qualsevol mitjà sense l'autorització dels titulars dels corresponents drets de propietat intel·lectual o dels seus cessionaris.

El director.

La Llei de Premsa i Impremta va modificar el règim de censura prèvia que havia establert el règim franquista en un règim molt més flexible de dipòsit previ, però a canvi va responsabilitzar al director del diari del compliment del règim restrictiu de la llibertat d'expressió que havia establert la dictadura. Del règim de censura prèvia es va passar a un règim d'autocensura. Com a contrapartida a la responsabilitat política que havia d'assumir el director s'hi va regular un règim molt favorable per aquest, tant en l'aspecte econòmic com en el control de la redacció. Segons la Llei de Premsa i Impremta, al director correspon l'orientació i la determinació del contingut de la publicació, com també la representació davant les autoritats i els tribunals en matèria de la seva competència. El director té el dret de vet sobre el contingut de tots els originals del diari, tant de redacció com d'administració i de publicitat. A més, el director té atribuït per la llei el poder de representar i obligar a l'empresari en tot allò relatiu a les seves funcions, especialment en les responsabilitats que es puguin derivar del contingut de la publicació.

Comité de redacció.

El Comité de Redacció és l'origen de representació professional de la redacció. exerceix les seves funcions de vetllar pel compliment de l'Estatut de Redacció i de mitjancer entre la relació entre el director del diari i l'empresa editora. Aquest comité el formen els representants de la redacció dels periodistes que realitzen tasques informatives. Relacions amb el director per decidir les notícies, però el director del diari té l'última paraula.

En el cas de EL PAIS, la convocatòria del Comité de Redacció és mensual i correspon al director efectuar la convocatòria, circumstància que reflecteix la situació de dependència del CR en vers el director del diari. La composició de Comité es electiva. La votació es fa amb els membres de la redacció, sent elegits els directors, els periodistes, independentment de la seva titulació, que desenvolupin tasques de redacció, disseny, documentació, fotografia, cinema i video.

Els consells de premsa com a òrgans d'autocontrol.

Es tracta d'organismes compostos per una representació dels editors, dels periodistes i, de vegades, d'altres sectors com el de la publicitat. Tenen per finalitat preservar el caràcter ètic de les publicacions i defensar el pluralisme informatiu davant de les pressions dels poders públics o les temptacions monopolistes privades. A Europa el cas més conegut és el del British Press Council.

Tema 5:

La clàusula de consciència i el secret professional.

La clàusula de consciència

L'article 20.1 lletra **d** de la CE després de reconèixer el dret fonamental a comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de comunicació disposa que la llei regularà el dret a la clàusula de consciència i el secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats.

La regulació de la clàusula de consciència i el secret professional dels periodistes com a dret fonamental és important perquè permet a partir del principi d'eficàcia directa de la Constitució reclamar la seva protecció davant dels Tribunals ordinaris mitjançant un procediment basat en el principi de preferència i sumarietat i subsidiàriament en la presentació d'un recurs d'amparo davant del TC. no obstant això la inclusió d'aquests drets a la CE és discutible ja que la clàusula de consciència i el secret professional són instruments per a la protecció del dret a la informació, però segons una gran part de la doctrina no són drets que gaudeixin d'una substantivitat pròpia.

La constitucionalització de la clàusula de consciència converteix aquest dret en una clàusula tàcita que no cal que es reflecteixi de forma literal en el contracte de treball. És una clàusula sobrentesa en tots els contractes laborals entre l'empresa informativa i el periodista. Consisteix en la possibilitat que té el periodista de posar fi unilateralment al contracte laboral que el lliga amb l'empresa percebent la indemnització que li correspondria per acomiadament improcedent en cas que la línia editorial o la orientació ideològica del mitjà hagi canviat notòriament de forma que el periodista es consideri afectat negativament en la seva ideologia o la seva dignitat professional.

No hi ha una regulació per aclarir quan es produeixen aquests canvis. El cas del diari EL PAIS estableix tres motius per invocar la clàusula de consciència:

- Un canvi en el mitjà.
- Que t'obliguin a fer un article o treball amb el que no estas d'acord.
- Quan t'obliguen a canviar un article i a signar-lo si vols que te'l publiquin.

Els conceptes que construeixen el nucli essencial de la clàusula de consciència són indeterminats per la qual cosa difícilment es podrà desenvolupar el dret sense una àmplia jurisprudència. Definir quina és la línia editorial o si el canvi d'orientació ideològica del diari ha estat suficientment ampli com per justificar la clàusula de consciència serà moltes vegades discutible. Si la dignitat del periodista no es **objectivable** com es pot aplicar la clàusula de consciència quan s'invoca que afectada l'esmentada dignitat?

El secret professional.

Per desenvolupar la seva tasca el periodista ha d'estar ben informat. aquesta afirmació no és tan obvia si observem que sovint els poders públics i les empreses i persones privades intenten controlar la informació que

els afecta. La professió periodística necessita entrar en aquest reducte tancat si vol informar del que realment passa en la societat i en les Administracions Públiques. Utilitzar fonts confidencials constitueix una necessitat professional de primer ordre i de fet els periodistes més combatius són generalment els que tenen més possibilitats de trobar informacions ocultes. De vegades qui informa sobre aquestes qüestions vol conservar l'anonimat ja que altrament donar informació podria comportar-li perjudicis personals. D'aquí sorgeix la necessitat de protegir el periodista quan no vol revelar la seva font d'informació i és lògic que així ho faci. D'una banda no és ètic revelar la font si s'ha demanat l'anonimat i d'altra banda revelant la font pot tancar les portes a noves informacions.

El secret professional és el dret que té el periodista a no revelar la seva font d'informació ni als poders públics (administracions, comissions parlamentàries, poder judicial, etc...) ni a la seva pròpia empresa. Els periodistes no estan obligats a declarar quina és la seva font d'informació. La relació que es dona entre el periodista i el seu confident no és necessari que sigui una relació de confiança. El confident pot tenir interès personal en que la notícia vegi la llum encara que només sigui per perjudicar l'empresa o administració on treballa. Altres professions també disposen de secret professional, però la seva protecció constitucional es troba a l'article 24.2 de la CE (no en el 20.1-d).

A qui podem considerar periodista a efectes d'invocar el secret professional?. Podríem pensar que es el que estar inscrit al Col·legi de Periodistes, però recordem que no és obligatori. LA definició de periodist de Marc Carrilo es:

Aquell professional que com a treball principal regular i retribuït es dedica a obtenir i elaborar informació per difondre-la o comunicar-la per qualsevol mitjà de comunicació de forma cotidiana o periòdica

Els col·laboradors també han d'estar protegits ja que també realitzen tasques informatives.

L'autor **Fernàndez-Miranda** extén el camp del titular del secret professional a tots aquells que arriben a conèixer la font per raó de la seva col·laboració amb l'autor de la informació. I afegeix que quan el director del mitjà exigeix la informació i la revelació de la font al periodista i aquest l'atorga sorgeix per aquest últim el dret al secret professional. El titular del secret professional és tothom qui ha accedit a la font.

L'objecte del secret professional és la font de la informació, no la informació que està destinada a ser divulgada. El secret professional del periodista no l'eximeix de denunciar davant de l'autoritat que correspongui la preparació o la comissió d'un delicte. En aquest cas té l'obligació de declarar-ho.

Tema 6:

Els límits del dret a la informació i de la llibertat d'expressió: els drets de la personalitat.

La dignitat de la persona com a fonament del contingut essencial d'aquests drets.

L'article 18.1 de la CE recull una sèrie de drets que malgrat la seva especificitat tenen una clara unitat en versar tots ells sobre la protecció d'un àmbit reservat per a la pròpia persona i de les que queden exclosos els demés, llevat de la voluntat del ciutadà de compartir aquest àmbit. Tots els drets reconeguts a l'article 18.1 (honor, intimitat i pròpia imatge) es poden considerar destinats a protegir un bé constitucionalment rellevant: la vida privada. Són així, els drets derivats de la pròpia personalitat que es fonamenten en la dignitat de la persona reconeguda en l'article 10 de la CE.

Conceptes d'honor, intimitat i pròpia imatge.

Els drets reconeguts a l'article 18.1 de la CE tenen la peculiaritat de rebre una doble menció constitucional. D'una banda, els reconeguts a l'article 18.1 com a drets substantius i d'altra banda, quan es reconeix de forma

expressa que aquests drets són un límit a la lli i el dkd.

Dret a l'honor.

L'article 18.1 de la CE eleva a ranga constitucional aquest dret quan diu que es garanteix el dret a l'honor, però no defineix en que consisteix aquest dret. Els drets de la personalitat (que inclou el dret a l'honor) han estat desenvolupats en la **Llei Orgànica 1/1982 de 5 de maig de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge**. A l'exposició de motius d'aquesta llei s'indica clarament que l'àmbit de protecció d'aquests drets, a més de la delimitació que pugui resultar de les lleis està determinada de forma decisiva per les idees que en cada moment prevalen en la societat i per el propi concepte de cada persona según sus actos propios mantenga al respecto y determine sus pautas de comportamiento

L'article 7.7 de la Llei Orgànica 1/1982 considera que és una intromissió il·legítima en el dret a l'honor la imputació de hechos o la manifestación de juicios de valor a través de acciones o expresiones que de cualquier modo lesionen la dignidad de otra persona, menoscabando su fama o atentando contra su propia estimación

La distinció entre intromissió il·legítima en el dret a l'honor, protegida per aquesta llei civil i el que el Codi Penal considera com delictes d'injúries no és gens clara. Un injuria és acción o expresión que lesionen la dignidad de otra persona menoscabando su fama o atentando contra su estimación.

És difícil donar un concepte jurídic d'honor perquè es tracta d'un concepte pr-jurídic i essencialment relatiu. Definicions d'**honor** d'alguns autors:

–**AGRIANO DE CUPIS**: dignitat personal reflectida en la consideració dels demés i en el sentiment de la pròpia persona

–**MARC CARRILLO**: des de una perspectiva subjectiva es el sentimiento de estimación que una persona tiene de si misma en relación con la consciencia de la propia dignidad moral, mientras que desde una vertiente objetiva se trataría de la perspectiva, el buen nombre o fama de que se goza ante los demás

Sentències del TC:

–El dret a l'honor confereix al seu titular el dret de no ser humiliat davant d'un mateix o davant dels altres (STC 85/1992 Cas del regidor liliputenc).

–L'honor pot debilitar-se per la pròpia conducta del titular (STC 50/1983 Cas del policia nacional sancionat).

–Consentiment com a excloent del caràcter il·legítim en la intromissió en l'honor. L'autorització de la publicació d'unes fotografies de nus elimina el caràcter difamatori dels comentaris grollers que s'adjunten amb al fotografia (STC 117/1994 Cas de Ana Obregón).

Resum. Intromissió il·legítima en el dret a l'honor.

Es desprèn de tot això que la intromissió il·legítima en el dret a l'honor ha de reunir els següents requisits:

–Atribució a la persona física o jurídica de un fet o la manifestació d'un judici de valor innecessari per a la formació d'opinió pública o mancat de connexió amb els fets objecte de la informació a través d'accions o expressions que lesionen la seva dignitat, la seva fama o atemptin a la pròpia estimació. No existeix un dret a l'insult constitucionalment protegit.

–La falsedat de les imputacions de fets, l'atemptat contra l'honor per la imputació de fets suposa quasi sempre

la falta de veritat.

–La imputació o expressió no cal que s'hagi divulgat publicament a tercers, encara que la seva divulgació agreuja la pena.

Dret a la intimitat personal i familiar.

La doctrina acostuma a coincidir en que l'elaboració teòrica del dret a la intimitat s'inicia pel treball de **Samuel Warren**, de 1890 *The right to privacy* on per primera vegada es defensa el dret a la intimitat com un dret autònom desvinculat de la propietat privada que té com a fonament la dignitat de l'home, Aquesta desvinculació de la propietat possibilita una evolució expansiva del dret de la intimitat des de les expressions clàssiques de mi casa es mi castillo que comportava la inviolabilitat del domicili, el segrest de la correspondència, etc... fins les noves realitats com el secret professional, l'autodeterminació en les dades personals informatitzades o el dret a la pròpia imatge.

La CE del 1978 es limita a dir en l'article 18.1 que es garanteix el dret a la intimitat personal i familiar encara que en aquest cas tampoc es dona el concepte d'intimitat.

Manuel Albaladejo: es el poder concedido a la persona sobre el conjunto de actividades que forman su círculo íntimo, personal y familiar que le permite excluir a los extraños de entrometerse en él y darle una publicidad que no desee el interesado

TC: la intimitat personal constitucionalment garantida protegeix l'existència d'un àmbit propi i reservat front a l'acció i el coneixement dels demés, necessari segons les pautes de la nostra cultura per mantenir una qualitat de vida humana

Altres preceptes de la CE tenen una relació directa amb el dret a la intimitat. Així, l'article **105 d** suposa que la intimitat de les persones constitueix un límit a l'accés dels ciutadans als arxius o registres administratius.

També els altres apartats de l'article 18 de la CE regulen aspectes del dret a la intimitat:

–**18.2:** proclama que el domicili és inviolable.

–**18.3:** garanteix el secret de les comunicacions.

–**18.4:** preveu la limitació de l'ús de la informàtica per garantir, entre d'altres, el dret a la intimitat.

La Llei Orgànica 1/1982 enumera alguns supòsits d'intromissió il·legítima:

1. El emplazamiento de aparatos de escucha, de filmación, de dispositivos ópticos o cualquier otro medio para grabar o reproducir la vida íntima de las personas.
2. La utilización de aparatos de escucha, de filmación, de dispositivos ópticos o cualquier otro medio para conocimiento de la vida íntima de las personas o de manifestaciones o actos no destinados a quien haga uso de estos medios así como su registro, grabación o reproducción.
3. La divulgación de hechos relativos a la vida privada de una persona o familia que afecten a su reputación o buen nombre, así como la revelación o publicación del contenido de cartas, memorias u otros escritos personales de carácter íntimo.
4. La revelación de datos privados de una persona o familia conocidos a través de la actividad profesional u oficial de quien las revela

Hem de tenir en compte també que existeix una norma aplicable a tots els drets de la personalitat que recull l'article 18.1 de la CE segons la qual no s'ha de considerar intromissió il·legítima en l'àmbit protegit quan està expressament autoritzada per la llei. Quan predomina un interès científic o cultural rellevant o quan el titular del dret hagués atorgat a l'efecte el consentiment. En qualsevol cas, la protecció d'aquest drets queda determinada per la llei i pels usos socials atenent l'àmbit que els seus propis actes mantingui cada persona reservada per a si mateixa o per la seva família.

Resum. Dret a la intimitat.

–La intromissió en el dret a la intimitat té lloc mitjançant la divulgació de fets veraces, ja que si són falsos s'atempta contra el dret a l'honor.

–La divulgació no és necessària perquè esdevingui la intromissió il·legítima en el dret a la intimitat.

–En la confrontació entre el dret a la informació i el dret a la intimitat els fets divulgats no han de tenir interès general ja que en aquest cas preval el dret a la informació.

–No hi ha lesió quan l'ofès ha donat el seu consentiment o quan una autoritat amb suficient cobertura legal ordena entrar en l'àmbit de la intimitat (ordre judicial, inspecció tributària, escorcoll de presos, etc...)

El dret a la pròpia imatge.

El constituent espanyol es va esmerar en reconèixer d'una forma ampla els drets fonamentals i va introduir algun d'inèdit en el constitucionalisme comparat: el dret a la pròpia imatge.

Es defineix la imatge com a reproducció o representació de la figura humana en forma visible o recognizable. El dret a la pròpia imatge té un aspecte positiu i un de negatiu: dret de reproduir i publicar la imatge i d'impedir que un tercer no autoritzat a obtenir, reproduir i publicar la mateixa.

Els apartats 5 i 6 de la Llei Orgànica 1/1982 estableixen que tenen la consideració d'intromissió il·legítima en la pròpia imatge:

La captación, reproducción o publicación por fotografía, film o cualquier otro procedimiento de la imagen de una persona en lugares o momentos de su vida privada o fuera de ellos, salvo los casos previstos en el artículo 8.2

La utilización del nombre, de la voz o de la imagen de una persona para fines publicitarios, comerciales o de naturaleza análoga

Tema 7:

El dret de rectificació.

El dret de rectificació es troba regulat en la Llei Orgànica 2/1984 de 26 de març. D'acord amb l'article 1 d'aquesta llei, tota persona natural o jurídica tiene derecho a rectificar la información difundida por cualquier medio de comunicación social de hechos que le adudan, que considere inexactos y cuya divulgación pueda causarle perjuicio.

Si té dret a rectificar la informació estem parlant de fets (no opinions, no judicis de valor). La notícia ens ha d'afectar de forma desfavorable. L'objecte de la rectificació són fets que la persona al·ludida considera inexactes o inexistents, sense entrar a valorar si s'han publicat per error, precipitació o de forma dolosa (amb mala fe). El dret de rectificació recau sobre fets i no sobre opinions o idees perquè en una societat democràtica

i plural no pot predicar-se la veracitat o falsedat de les idees i opinions. La finalitat d'aquest dret té una doble dimensió. la defensa de la persona al·ludida, que inclou la seva satisfacció moral i la veracitat i publicitat de la informació per una correcta formació d'opinió pública lliure.

La difusió de la rectificació pot ser voluntària o bé conseqüència d'una sentència judicial que així ho decideixi. El punt més conflictiu del dret és que és refereix a que el jutge pot imposar la difusió a través del mitjà de comunicació en que s'hagi publicat la notícia tot i que posteriorment es pugui demostrar que no s'ajustava a la veracitat dels fets. Això succeeix perquè el procediment de rectificació és un procediment **preferent i sumari** en el que no es tenen en compte totes les circumstàncies del cas.

D'acord amb la doctrina del TC la difusió de 2 versions diferents d'uns mateixos fets no redueix el dret a rebre informació que sigui veraç. En aquest sentit, la rectificació és un complement a la garantia de l'opinió pública lliure, o sigui un camí més per comunicar o rebre informació.

La compatibilitat amb altres vies jurisdiccionals.

El dret de rectificació s'exerceix mitjançant la remissió d'un escrit al director del mitjà de comunicació, dins dels 7 dies naturals següents a la publicació o difusió de la informació de forma tal que permeti deixar constància de la data de la seva recepció. L'extensió de la rectificació no ha d'excedir la de la informació que es publica, llevat que sigui indispensable.

El director del mitjà haurà de publicar o difondre de forma íntegra i gratuïta dins dels tres dies següents al de la seva recepció amb una rellevància similar a la de la informació rectificada, sense comentaris i aclariments. Si es tracta d'un publicació no diària la rectificació es publicarà en el número següent. Quan el mitjà de comunicació és la ràdio o la televisió i l'espai no s'emet dins dels 3 dies següents el rectificat pot demanar que la rectificació es difongui en un altre espai de rellevància i audiència similars.

Si la rectificació no es publica o difon dins del termini indicat, si es difon de forma incorrecta o el director del mitjà es nega a fer-ho per considerar que la rectificació no compleix els requisits legals, el perjudicat pot exercir **l'acció de rectificació** davant dels jutjats de primera instància del seu domicili o del lloc on estigui situada la direcció del mitjà de comunicació.

El procediment judicial s'inicia mitjançant un escrit de demanda acompanyat de l'escrit de rectificació i de la justificació de que es va remetre al director del mitjà dins del termini. No és necessari que aquest escrit vagi firmat per cap lletrat ni procurador. El jutge examina la documentació i si admet a tràmit convoca el director del mitjà a judici verbal, que s'haurà de celebrar dins del termini tècnic de 7 dies. La sentència es dictarà el mateix dia o el dia següent del judici i es limitarà a denegar la rectificació o bé a ordenar la publicació o difusió de la rectificació. Aquesta sentència és apel·lable amb un únic efecte: l'efecte **devolutiu** (en el període intermig la rectificació ha de ser publicada o difosa).

Tema 8:

Les garanties de la llibertat d'expressió i del dret a la informació.

Les garanties que podríem anomenar genèriques dels drets fonamentals, reconeguts a la CE es poden resumir en les següents:

- a) La seva aplicabilitat immediata, sense esperar al desplegament legislatiu.
- b) Una reserva de llei orgànica per a la regulació dels drets de la secció I del capítol 2 del Títol I de la CE i de llei ordinària per al desenvolupament de la resta de drets (articles 18 i 20, per llei orgànica)

- c) El límit immutuable del contingut essencial de cada dret que la regulació legal ha de respectar.
- d) El recurs d'inconstitucionalitat si la llei infringeix el contingut essencial dels drets.
- e) La tutela preferent i sumaria per part dels jutges i tribunals. En cas de violació dels drets compresos tornem als articles 15–29 (sec. I, cap. 2 títol I).
- f) El recurs d'emparament davant del TC pels mateixos drets esmentats a l'apartat anterior i per la objecció de consciència.
- g) La creació de l'institut del Defensor del Poble com Alt comissionat de les Corts generals per defensar els drets compresos en l'article 1 de la CE.
- h) La regulació constitucional dels drets de les llibertats.

Reserva de llei respecte el contingut essencial.

A més de l'aplicabilitat directa de tots els preceptes constitucionals que vinculen per igual els ciutadans i els poders públics, la CE dota de drets fonamentals d'un segon element de garantia. D'acord amb l'article 53.1 el desenvolupament legislatiu dels drets fonamentals ha de fer-se amb **rang de llei**. A més, aquesta llei ha de tenir caràcter de **lleï orgànica**, quan allò que es desenvolupa són els drets fonamentals regulats en la secció I, capítol 2, Títol I. Aquesta llei ha de respectar el contingut essencial del dret. La diferència entre una llei orgànica i una llei normal és que l'orgànica necessita ser aprovada per la majoria absoluta del Congrés dels Diputats (176 vots de 350). Quan la llei infringeix la CE es presenta un recurs d'inconstitucionalitat al TC. Si el Tribunal decideix que la llei no és constitucional, automàticament queda anulada i és com si no hagués existit mai.

Garanties jurisdiccionals.

La segona part de l'article 53 diu que hem d'anar al jutge quan ens violen un dret fonamental. Hi ha dues vies:

–**El jutjat ordinari.**

–**Via preferent i sumària**, és més ràpida. Significa que un procediment que es tramita i passa per davant dels altres i només es discuteix si s'ha violat un dret fonamental.

Recurs d'empara constitucional.

El recurs d'empara constitucional és el recurs últim de protecció jurisdiccional dels drets reconeguts en la sec.1, cap.1 títol 1 de la CE. D'aquesta definició es pot deduir que conforme el que disposa l'article 53.2 de la CE hi han dos tipus de recursos d'emparament:

–**Ordinari**, es tramita davant dels tribunals ordinaris (via preferent i sumària).

–**Constitucional**, que es tramita davant del TC.

El recurs d'emparament constitucional té 2 finalitats:

1. La defensa subjectiva dels drets dels ciutadans, que ofereix una protecció individual i concreta enfront de l'actuació dels poders públics (legislatiu, executiu i judicial).

2. La defensa objectiva de la CE, que assegura la prevalença de la CE sobre les actuacions públiques que

vulneren els drets fonamentals.

Legitimació activa (qui pot interposar un recurs d'emparament constitucional): està legitimat activament tota persona natural o jurídica que estigui directament afectada per la resolució que es pretén impugnar o hagi estat part en el procés jurisdiccional previ; el Defensor del Poble i el Ministeri Fiscal.

Legitimació passiva (a qui podem demandar): estan legitimats passivament els poders públics dels que prové la norma, acta o resolució presumptament inconstitucional. És a dir: Parlaments estatals o autonòmics, tota administració pública i els òrgans judicials. No podem demandar als particulars. Els infractors són les administracions públiques.

Els **actes impugnables** són:

a) Dels Parlaments, les seves decisions o actes sense valor de llei, doncs si tenen el rang de llei només hi cap el recurs d'inconstitucionalitat.

b) De les administracions públiques, els seus reglaments, actes administratius, accions i omissions i vies de fet.

c) Dels tribunals, les seves sentències, interlocutòries i les seves omissions.

d) Dels particulars, s'impugna la sentència del jutjat o tribunal que no ha protegit el dret fonamental.

Els **requisits** per poder interposar un recurs d'emparament són:

1. COMPLIMENT DEL PRINCIPI DE SUBSIDIARIETAT; això significa que el recurs d'emparament és l'últim que es pot interposar i abans s'han d'haver esgotat tots els altres possibles.

2. S'HA D'HAVER ESTAT PART EN ELS RECURSOS ANTERIORS; només els que han estat actors o demandants en els recursos anteriors.

3. INVOCACIÓ DEL DRET FONAMENTAL PRESUMPTAMENT VULNERTA DAVANT DEL TRIBUNAL ORDINARI; significa que no es pot ocultar al jutge que s'ha vulnerat un dret fonamental i després anar al TC i donar la sorpresa.

Totst aquests requisits són molt difícils de complir. De tots els recursos que arriben al TC, el 90–95% no s'admeten per falta de requisits.

El termini per interposar recurs d'emparament són 20 dies a comptar desde que es va produir la presumpta violació del dret o bé a comptar desde que el tribunal A QUO dicta la seva resolució sense protegir el dret fonamentals implicat. La STC que resol el recurs d'emparament pot atorgar-lo o desestimar-lo. Si l'atorga ha de ser algun dels següents pronunciaments:

–Reconèixer el dret a la llibertat pública vulnerada.

–Declarar la nul·litat de la decisió, acta o resolució.

–Reestablir el recurrent en la integritat del seu dret o llibertat.

Suspensió de drets i llibertats.

Els drets reconeguts en els articles 17, 18 (apartats 2 i 3), 19, 20 (apartats 1a, 1d i 5) i 37.2 poden ser suspesos quan s'ordena la declaració d'estat d'alarma, excepció o setge. Procediments molt rígids ja que moltes dictadures

han començat amb un estat d'excepció.